

Olympos ve Zeniketes'in Kalesinin Lokalizasyonu

Elif UĞURLU*

Doğu Lykia'da bulunan Olympos antik kenti Antalya'nın 80 km. güneyindedir. 19. yy.'dan itibaren araştırmacıların ilgisini çeken kentin¹ kuruluş tarihi hakkında bilinen en erken yazılı kanıtlar Lykia Birlik sikkeleriyle temin edilmiş² ancak, son zamanlarda yeni kanıtlar da gelmeye başlamıştır³. Hellenistik Dönem'den itibaren artan korsan faaliyetlerine Olympos'ta da rastlanılmaktadır. Bu yazıda Olympos ve korsan şefi Zeniketes arasındaki ilişkiyi inceleyeceğiz.

İ.Ö. 2. yy.'dan itibaren korsanlığın yükselişe geçmesinin temel faktörlerinden biri Seleukosların deniz hâkimiyetini yitirmesidir⁴. Ayrıca bu zaman diliminde Anadolu'daki kentlerin çoğu Roma ile mücadele içinde olup, çatışmalarda Kilikia'da yaşayan korsanlar tarafından desteklenmiştir. Hellenistik Dönem'de korsanların çoğu coğrafi konumunun uygunluğundan ötürü Kilikia Trakheia bölgesinde yaşamayı tercih etmiştir⁵. Appianos'ta, korsanların Kilikia ile bağları çok açık biçimde belirtilmiştir⁶.

* Öğr. Gör. Dr. Elif Uğurlu, Anadolu Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Arkeoloji Bölümü Kampüs-Eskişehir
E-posta: eugurlu@anadolu.edu.tr

¹ Beaufort 2002, 42 vd., 65 vd.; Leake 1824, 186 vd.; Cramer 1832, 257 vd.; Fellows 1852, 158, 213 vd.; Spratt – Forbes 1847, 181; Texier 1862, 697; Newton 1865, 344-345; TAM II; Bean 1997a, 149 vd.; Bayburtluoğlu 1982, 17 vd.; Diler 1988, 107 vd.; Diler 1991, 161 vd.; Atila 1992, 105 vd.; Atila – Çelgin 1991, 75 vd.; Adak – Atvur 1997, 11 vd.; Atvur 1999, 13 vd.; Parman 2003, 137 vd.; Parman 2002, 139 vd.; Adak 2004, 27 vd.; Adak – Tüner 2004, 53 vd.; Aktan – Aktan, 2000; Şahin – Parman 2003.

² Hill 1963, XXII; Head 1967, 693; von Aulock 1977, 33; Troxell 1982, 10, 27.

³ Adak 2004, 27 vd.

⁴ Hellenistik Dönem'de Anadolu'nun güney kıyılarındaki korsan faaliyetleri hakkında daha ayrıntılı bilgi için bk.: Arslan 2003, 91-118.

⁵ Bölgedeki en eski korsan şefi, harekât üssü olarak Korakesion'u seçen ve İ.Ö. 140'lı yıllarda Seleukos yönetimine karşı bir ayaklanma gerçekleştirmesi ile tanınan Diodotus Tryphon'dur. Syria'nın, krallara karşı ayaklanmasına neden olmuştur. Demetrios'un oğlu Antiokhos tarafından, Tryphon bir yerde kuşatılarak intihara zorlanmıştır. Konuyla ilgili olarak bk.: Strabon, XIV.V.2; Souza 1999, 98; Ormerod 1997, 203.

⁶ App.Mith. XIV.92. "*Kendilerine baydut denmesini bor görüyor ve kendilerine savaş ödülleri alanlar diyorlardı. Zanaatçılarla geçici işbirliği yapıyorlar ve sürekli olarak kereste ve demirden para kazanıyorlardı. Elde ettikleri kazançları onları sevindiriyor ve bayat biçimlerini değiştirmeyi düşünmüyorlar, kendilerini krallar, yöneticiler ve büyük komutanlar gibi görüyorlardı. Ve aynı yerde bepsi bir araya gelirse yenilmeyeceklerini düşünüyorlardı. Gemiler ve her çeşit silah yapıyorlardı. Şefleri, gemilerini demirlemeye ve saklanmaya elverişli olduğu için seçtikleri Kilikia'da sarp kayalıklar denen bir yerde oturuyordu. Terkedilmiş adalarda ve ücra köşelerde kaleleri ve kuleleri vardı. Esas buluşma yeri olarak engebeli araziye ve limanlara sahip, yüksek dağ zirvelerinde siperleri olan Kilikia kıyılarını seçmişlerdi, bu sebeple onların bepsine ortak isim olarak Kilikalı deniyordu. Belki bu şer Kilikia Trakheia'nın insanları arasında başlamıştı ama orada da Syrialı, Kıbrıslı, Pamphyialı ve Pontus kökenli insanlar ve tüm doğu milletlerinden insanlar Mitridates savaşlarının uzun sürmesi nedeni ile bir araya gelmişlerdi, zarar görmek yerine yanlış yapmayı tercih etmişler ve bu sebeple kara yerine denizi seçmişlerdi".*

Roma ve güney kıyılarında yaşayan korsanlar arasındaki en erken savaş İ.Ö. 102'de gerçekleşmiş ve Marcus Antonius hem karadan hem denizden sefer düzenlemiştir⁷. Bu seferden sonra Kilikia *praetoria provincia*⁸ yapılmış ancak, bu savaş korsanlığa son verememiştir. Roma'nın korsanları ciddi olarak önemsemeye başlaması Marcus Antonius'un seferinden yaklaşık 2 yıl sonra olmuş ve Roma senatosu, *Lex de Provinciis Praetoris* adı ile bilinen bir yasa çıkarmıştır. Yazılı kanıtlar Delphi ve Knidos'ta bulunmuştur⁹. İ.Ö. 100'e tarihlendirilen¹⁰ yasanın Delphi kısmı Lucius Aemilius Pallus anıtında tespit edilmiş, Knidos'taki yazıtla içeriği tamamlanmıştır¹¹. Bu yasa ile Roma hem Akdeniz'i korumayı hem dost ve müttefiklerinin denizde güvenli yolculuğunu sağlamak istemiştir. Cicero, korsanların nasıl algılandığını çok açık ifade etmiştir.

Cic.Verr. II.5.76.: *“Roma balkının en acımasız ve teblikeli düşmanları onlardı, gerçekte tüm insanlığın ortak düşmanlarıdır, savaş anlaşmalarına göre düşmanlara gösterilmesi gereken normal saygıyı onlar bak etmiyorlardı, sadece çok şiddetli bir cezalandırma onlar için uygun olabilirdi”*.

Korsanlar İ.Ö. 1. yy'da Kilikia Trakheia ve tüm kıyı sahili ile Taurus'un her iki yakasının iç kısmında hâkimiyet kurmuştur. Bu dönemde Side korsanlar için bir tersane ve Delos'tan sonra ikinci önemli köle pazarı olmuştur¹². Pamphylia'dan sonra, Doğu Lykia kıyılarındaki bazı kentler de korsanların eline geçmiştir. Anadolu'nun güney kıyılarında yaşayan korsanlar, Pontus kralı VI. Mithridates'in, Roma ile mücadelesine destek vermiştir. İ.Ö. 89-85 arasında yapılan I. Mithridates savaşında, Lucius Licinius Lucullus'un filo toplama çabalarının korsan saldırılarıyla engellenmesi, bunun işaretidir¹³. İ.Ö. 80'lerde Roma başarılı sonuçlar elde etmekle birlikte¹⁴, korsanlık devam etmiştir. Roma, Mithridates ile giriştiği savaşta, Kilikia'nın stratejik önemini kavrayarak, korsan ve çapulculuğun kökten yok edilmesine karar vermiş ve İ.Ö. 78'de Publius Servilius Vatia'yı Kilikia Bölgesi'ne göndermiştir¹⁵.

Servilius'un İ.Ö. 78'de yola çıktığı düşünülmektedir¹⁶. Ormerod, Servilius'un seferinin Lykia-Pamphylia kısmının İ.Ö. 77-76'da gerçekleştiğini ve Doğu Lykia'nın İ.Ö. 76'ya kadar ele geçirilemediğini; savaşın ikinci bölümünün Isaurialılar ile Oroandeis halkına karşı sürdürüldüğünü ve İ.Ö. 76'da başlayıp, İ.Ö. 75'de bittiğini önermiştir¹⁷. Seferinin birinci kısmında Olympos, Phaselis ve Korykos alınmıştır¹⁸. Antik kaynaklardan aktararak Servilius Vatia'nın seferi hakkında bilgi vermek istiyoruz:

⁷ Ormerod 1922, 35; Ormerod 1997, 208; Sherwin-White 1984, 101; Souza 1999, 102; Troxell 1982, 88.

⁸ Kilikia'nın provincia olup olması ile ilgili öneri için bk. Arslan 2003, 94 dn. 20

⁹ Souza 1999, 113; Sumner 1978, 1978, 211 vd.; daha detaylı bilgi için bk.: Pohl 1993.

¹⁰ Souza 1999, 114; Troxell 1982, 88.

¹¹ Sumner 1978, 211; Souza 1999, 108 vd.

¹² Strabon XIV.III.2; Troxell 1982, 88.

¹³ Appianus, Lucullus'un Cyrene'den Alexandria'ya yaptığı deniz yolculuğunda korsan saldırısı ile tüm gemileri kaybettiğini belirtmiştir. bk.: App.Mith. 56.

¹⁴ Anadolu Eyaleti valisi Lucius Licinius Murena, korsanlara karşı başarılı seferlerde bulunmuş ve Kaunos halkı tarafından kurtarıcı ve *benefactor* olarak onurlandırılmıştır. bk.: Jones 1998, 64.

¹⁵ Servilius'un kampanyası ile ilgili başlıca yazarlar; Amm.Marc. XIV, 8.4; Livy.Per. XC ve XCIII; Frontius, III.7.1; Florus, I.41; Eutropius, VI.3; Velleius, II.39; Suetonius, Julius, 3; Ps.Asc.Verr., II,171; Cic.Leg.Agr. I., 5, II., 50; Verr. I. 56, II.1, 21; II, 3, 21; II. 4. 22; II. 5. 79; Orosius, V.23; Strabon, XIV.III.7.

¹⁶ Ormerod 1922, 36 vd.

¹⁷ Ormerod 1922, 36 vd.

¹⁸ Phaselis: Cic.Leg.Agr. II.50; Verr. II.4.22; Strabon, XIV.III.7; Florus, III.6; Orosius, V.23; Eutropius, VI.3; Ps.Asc.Verr. II. s.173; Korykos: Strabon, XIV.671; Orosius, V.23; Eutropius, VI.3; Ps.Asc.Verr. II.173.

Cic.Leg.Agr. II.50: “Attaleia, Phaselis ve Olympos balkına ait her şeyi ve Orendeisliler ve Gedusa'nın ekilebilir topraklarını satın alınması için düzenledi. Tüm bu mal mülkü, savaşların ve zaferin en şanlı adamı Publius Servilius'a borçludur¹⁹”.

Florus, III.XLI: “Bu arada Roma balkının ilgisi dünyanın farklı bölgelerine kaymışken, Kilikalılar denizleri istila etmişti, ticareti sekteye uğratmış, antlaşmaları hiçe saymış ve bu suretle denizler sözüm ona bir kasırgaymış gibi savaşla kapatılmıştı. Haydutlar başkalarına ait bir savaşın yarattığı karışıklık içinde ve başka bir ülkenin kralının kıskançlığını çekmeksizin sinsice dolaşıyorlarken Anadolu, Mithridates savaşları nedeniyle cesaretlerini yitiren ve köpüren haydutlarla tedirgin oluyordu. Girit ile Cyrene ve Achaia ile Maleus Koyu arasındaki komşu denizlerde korsanlık yapıyorlardı. Ve oralara gönderilen Publius Servilius her ne kadar hafif ve hızlı korsan kadırgalarını ağır ve savaşçı (mars) donanmasıyla rabatsızlık verse de kansız bir zafer kazanamadı. Fakat onları sürüp uzaklaştırmış olmaktan memnun olmayan Servilius onların uzun süreli ganimetle dolup taşan son derece güçlü kentlerini Phaselis ve Olympos'u, bizzat Kilikia kalesini tabrip eder ve Isaurialıları (kovar,) kendisinin önemli bir görevi yerine getirdiğinin farkında olarak Isauricus soyadına bayran olur²⁰”.

Eutropius, VI.3: “Konsul rütbesinde, enerjik bir kişi olan P(ublius) Servilius Kilikia ve Pamphylia'ya gönderildi. O, Kilikia'yı zorla boyun eğdirdi, Lykia'nın son derece parlak kentlerine saldırıp ele geçirdi. Bu kentlerin arasında Phaselis, Olympos ve Kilikia'da Korykos kenti bulunuyordu. Isaurialılara da saldırarak otoritesi altına aldı ve üç yıl içinde savaşa son verdi. Tüm Romalılar arasında ilk bu kişi (Servilius) Toroslarda yol inşa etti. Dönüşte zafer kazandı ve Isauricus ismine layık görüldü²¹”.

Frontius, III.7.1: “Publius Servilius (Vatia Isauricus), düşmanları, suyundan yararlandığı nebirden uzaklaştırdıktan sonra susuzluk nedeniyle teslim olmaya zorladı.”

Livy.Per. XC: “Sylla (Sulla) öldü ve ona senato tarafından Campus Martius'da (Mars alanında) gömülmek şerefi verildi. M(arcus) Aemilius Lepidus Sulla'nın yapmak istediği işleri ya da yasa tekliflerini iptali için girişimde bulununca savaşa neden oldu. Meslektaşı Q(uintus) Lutatius Catulus tarafından İtalya'da bozguna uğratılmasının [kovulmuş ve] ardından, boşu boşuna Sardinia'da

¹⁹ Cic.Leg.Agr. II.50: *iubet venire quae Attalensium, quae Phaselitum, quae Olympenorum fuerint, agrumque Aperensem et Oroandicum et Gedusanum. haec P. Servili imperio et victoria, clarissimi viri, vestra facta sunt. adiungit agros Bithyniae regios quibus nunc publicani fruuntur; deinde Attalicos agros in Cherroneso, in Macedonia qui regis Philippi sive Persae fuerunt, qui item a censoribus locati sunt et certissimum vectigal. Ascribit eidem auctioni Corinthios agros opimos et fertiles.*

²⁰ Florus, III.XLI.: *Missusque in eos Publius Servilius, quamvis leves et fugaces myoparonas gravi et Martia classe turbaret, non incruenta victoria superat. Sed nec mari submovisse contentus, validissimas urbes eorum et diutina praeda abundantes, Phaselin et Olympion evertit Isaurosque ipsam arcem Ciliciae, unde conscius sibi magni laboris Isaurici cognomen adamavit.*

²¹ Eutropius, VI.3.: *Ad Ciliciam et Pamphyliam missus est P. Servilius ex consule, vir strenuus. Is Ciliciam subegit, Lyciae urbes clarissimas oppugnavit et cepit, in his Phaselida, Olympum, Corycum Ciliciae. Isauros quoque adgressus in dicionem redegit atque intra triennium bello finem dedit. Primus omnium Romanorum in Tauro iter fecit. Revertens triumphum accepit et nomen Isaurici meruit.*

da savaştığı balde öldü. Gallia Cisalpina'yı elinde tutan M(arcus) Brutus, Cn (Gnaeus) Pompeius tarafından öldürüldü. Kara listeye aranan Q(uintus) Sertorius uzak İspanya'da büyük bir savaşa neden oldu. Proconsul L(ucius) Manlius ve Legatus M(arcus) Domitius Quaestor Hirtuleius tarafında mubarebede yenildi. Ayrıca proconsul P(ublius) Servilius'un Kilikia'da gerçekleştirdiği kötü şeyleri kapsamaktadır".

Livy.Per. XCIII: "*Proconsul P. Servilius Kilikia'da Isaurialılara medeniyet kazandırdı ve birkaç korsan kentine hücum ederek ele geçirdi".*

Amm.Marc. XIV.8.4: "*Eskiden korsan savaşına baydut birlikleriyle katılan bu iki kent Proconsul P. Servilius tarafından boyun eğdirilip vergiye bağlandılar. Hakikaten de sanki uzanmış bir dil gibi konumlanmış bu bölgeler Amanos dağlarından ayrılır".*

Tüm bu bilgilerden anlaşıldığı üzere Vatia ilk önce denizden saldırmıştır. Lykia hinterlandında Moagesstes yönetici olmasına rağmen²², Kibyrtis muhtemelen Mithridates savaşlarının sonucu olarak korsanlar tarafından işgal edilmiştir²³. Vatia, karadan Taurus'un kuzey yüzü boyunca aynı anda ilerleyerek, korsanlara kuzey ve güneyden hücum etmiştir. Lykia Bölgesi'nin doğu kıyıları dışında, bu dönemde korsanlıkla ilgili herhangi bir problemle karşılaşmamakta hatta Lykialılar Strabon'dan büyük övgü almaktadır.

Strabon, XIV.III.2.: "*...fakat Lykialılar öyle uygar ve nezih bir şekilde yaşamlarını sürdürdüler ki, şimdiye kadar hiç utanç verici kazanç istekleri olmadı ve atadan kalma Lykia Birliğinin nüfuz alanı içinde kaldılar".*

Lykia genelinde korsanlarla işbirliği tercih edilmemesine rağmen, Doğu Lykia'da durum daha farklı seyretmiş ve Romalıların huzurunu kaçıran karışıklıklar baş göstermiştir. Bölgede, Olympos Dağı ile aynı isimli kenti, Phaselis, Korykos ve Pamphylia'da pek çok yeri zapt eden korsan şefi Zeniketes vardır²⁴. İ.Ö. 1. yy.'ın başlarında Olympos ve diğer Doğu Lykia şehirlerinde Vatia'nın, beyliğini sona erdirmesine kadar hâkimiyet kurmuştur. Strabon'da Zeniketes'ten şu şekilde söz edilmiştir.

Strabon, XIV.V.7.: "*Taurus dağları yamaçlarında Zeniketes'in korsan kalesi bulunuyor Olympos'u kastediyorum. Hem dağdan hem kaleden bütün Lykia, Pamphylia, Pisidia ve Milyas görülebilir. Fakat bu dağ Isauricus tarafından ele geçirilince, Zeniketes kendini ailesiyle birlikte ateşe verdi. Korykos, Phaselis ve Pamphylia'da birçok kent onundu; fakat tümü Isauricus tarafından ele geçirildi."*

Olympos'ta yaşayan Zeniketes'in egemenlik alanı kıyıda Phaselis ve Pamphylia içlerine kadar yayılmıştır. İç kısımlardaki güç ve egemenlik alanını Mithridates Eupator'un Roma ile savaşı esnasında çıkan karışıklık döneminde genişletmiştir. Korsan şefine destek çıktığı düşünülen Kibyrtis bölgesinde²⁵, Solyma Dağı ile geçitleri tutarak, karadan gelebilecek saldırılara karşı da korunmuştur²⁶.

²² Strabon, XIII,IV.17; Jones 1988, 64, 105.

²³ Jones 1988, 109.

²⁴ Keyser 1997, 64 vd.; Adak 2004, 28 vd.; Nolle 1996, 24 vd.

²⁵ Ormerod 1922, 36; Jones 1988, 109.

²⁶ Ormerod 1997, 41 vd.

Strabon'un, Artemidoros'tan aktararak verdiği bilgiye göre Olympos Lykia Birliği'nde üç oy hakkına sahip 6 şehirden biridir²⁷. En erken tarihi kanıtlar, İ.Ö. 2. yy.'da Lykia Birliği'ne üye olduğunun işareti sayılan gümüş sikkelerdir. Lejantında ΟΛΥΜΠΗ ΛΥΚΙΩΝ'u kullanılmıştır²⁸. Ancak kent Zeniketes'in hâkimiyetine girince, Birlik'ten ayrılmış olmalıdır. İ.Ö. 2. yy.'dan, İ.Ö. 1. yy.'a geçiş döneminde Birlik üyesi değildir²⁹ ve İ.Ö. 1. yy.'da ilişkisi tamamen sona ermiştir. Lagina Hekate kutsal alanında bulunan bir yazıtta³⁰, Lykia Birliği'ne üye şehirlerin adı geçmekte ama Olympos'a rastlanılmamaktadır. Olympos'un yerini Limyra almış olmalıdır. Adak, bu yazıtın tarihinin İ.Ö. 81 olmasına dayanarak, Olympos'un Birlik'ten ayrılmasının en geç İ.Ö. 81'de gerçekleştiği önermiştir³¹. Bununla birlikte bu tarihin geç olduğunu ve daha önce Birlik'ten ayrıldığını düşünüyoruz. Olympos ve Phaselis'in Birlik sikkeleri Seri 1'de bulunmuştur. Seri 2 ve 3 ait olanlar Pseudo-Birlik sikkeleridir. Bu sikkeler, gerçek Birlik sikkelerini taklit etmesine rağmen Birlik adını taşımamıştır. Sikkelerin politik içeriği ve tam tarihleri hakkında kesinlik bulunmamakla birlikte, İ.Ö. 100-77 arasına yerleştirilmiş³² ve Olympos ile Phaselis'in, Birliğin amaçlarına yönelik sikke basmadığı için lejant taşımadığı ileri sürülmüştür³³. Phaselis ve Olympos'un Birlik'ten ayrılmasını Pseudo-Birlik sikkeleriyle bağlantı kurarak açıklamak³⁴ son derece mantıklı görünmektedir.

Zeniketes'in Olympos, Phaselis ve diğer yerleri zorla zapt ederek, baskı yaptığını ve kentlerin onun yönetiminden memnun olmadığı ileri sürülmüştür³⁵. Ancak Jones, Servilius'un korsanlar ile işbirliğinde bulunan kentleri cezalandırmasına dikkat çekerek konuya farklı bir boyut getirmiştir³⁶. Troxell de, Roma'nın sadece Olympos ve Phaselis'e karşı sert tutumunu garip bulmuştur. Ve eğer bu kentler korsanlar tarafından zorla alındı ve daha sonra Servilius tarafından özgürlükleri geri verildi ise, Lykia Birliği'ndeki eski görevlerinin neden iade edilmediği sorusuna cevap aramıştır³⁷. Bu kentlerin kendi arzusuyla Kilikalı korsanlarla işbirliğine girdiğini ve bu dönemde ticari açıdan zenginleştiğini belirterek bunun Birlik'ten bağımsız gerçekleştiğini önermiştir³⁸. Strabon'un ana kaynağı olan Artemidoros 169. Olympiat'larda yani İ.Ö. 104-100 yıllarında yazmıştır ve bu yıllarda Olympos'un Lykia Birliğine üye olmadığı açıkça anlaşılmaktadır.

Sonuç olarak Olympos'un İ.Ö. 104-100 yılları arasında Zeniketes'in hâkimiyetine girdiği ve Birlik'ten yaklaşık bu tarihlerde ayrıldığı fikri makuldür. Pseudo-Birlik sikkelerinin İ.Ö. 100 civarında³⁹ başlama olasılığı da buna mantıklı bir katkı sunar. Kentin Birlik'ten çıkış tarihi yaklaşık İ.Ö. 100 civarı kabul edilirse -ki, elimizdeki veriler buna götürür; Zeniketes ya da onun akrabaları tarafından kentın İ.Ö. 78-77 yıllarına kadar yaklaşık yirmi yıl süresince yönetildiği sonucuna ulaşılmaktadır.

²⁷ Strabon, XIV,III.3.

²⁸ von Aulock 1977, 33 vd.; Troxell 1982, 30 vd.

²⁹ Borchhardt 1999, 128.

³⁰ Moretti 1962, 202 vd.; Balland 1981, 176.

³¹ Adak 2004, 40.

³² Troxell 1982, 31, 84.

³³ age., 84, 90.

³⁴ age., 93.

³⁵ Ormerod 1922, 40 vd.; Magie 1950, 287-288, 527; von Aulock 1977, 46.

³⁶ Jones 1988, 104 vd.

³⁷ Troxell 1982, 91.

³⁸ age., 92.

³⁹ Troxell 1982, 93.

Benndorf, Zeniketes'in korsanların arasında şef konumuna gelen Kilikalı bir demirci olduğunu önermiştir⁴⁰. Ancak, Zeniketes'in Kilikalı değil, aksine yerli olduğuna inanan araştırmacılar da vardır⁴¹. Zeniketes, Dodona Zeus'una demirden bir strigilis sunmuştur⁴². Bu sunuyu yerel bir bey ve haydut topluluğunun lideri vasfıyla vermiş olmalıdır⁴³. Bölgenin yerlisi olduğuna dair ileri sürülen bu öneri, Vatia Olympos'u zapt ettiğinde, kendini kalesinde savunması ve ölmesini destek alarak getirilmiştir⁴⁴. Zeniketes'in Kilikalı olduğuna dair yaptığımız araştırmalarda çok açık ifadeler bulamadık⁴⁵. Zeniketes'in bölgenin yerlisi olma ihtimali ile ilgili diğer bir veri, o ve belki akrabalarının uzun sayılacak bir zaman diliminde Olympos'ta egemenlik sürdürdüğü olasılığına dayanılarak getirilebilir. Bu kadar uzun bir süre neden Olymposlular hiç başkaldırmamıştı sorusu akla gelmektedir -ki, bunun da cevabı yukarıda söz edildiği gibi, belki yönetimden halkın kendisi de memnundu ve içlerinden birini yaklaşık yirmi yıl süresince yönetici olarak görmeyi tercih etmişlerdi biçiminde verilebilir. Zeniketes'i desteklemeselerdi; Roma'nın onlara daha farklı davranacağı açıktır ama tersiyle karşılaşmıştır. Servilius tarafından cezalandırılmış ve kent ciddi tahribe uğratarak, zengin hazineleri Roma'ya götürülmüştür. Cicero, ayrıntısı ile bu durumdan söz etmiştir.

Cic.Verr. I.56 vd.: *“...en soylu ve kabramanca işleri gerçekleştirmiş en şöhretli insan Publius Servilius'tur. Akli ve yiğitliğiyle Olympos'u almıştır, her bakımdan zengince donatılmış güçlü ve eski bir kenttir. Bu seçkin insanın son zamanlardaki bir örneğini anlatıyorum. Roma halkının bir generali olan Servilius, Olympos'u sizin için aldıktan sonra, aynı bölgede quaestor vekili olarak, dostlarımızın ve müttefiklerimizin tüm şebirlerini rabatsız eden ve yağmalayanlardan kurtarmış ve onlara barışı getirmiştir.57] En kutsal tapınaklardan ablaksızlıkla ve bir hırsız gibi eşyaları kaçırmışlardır, onları kendi evlerinin ya da dostlarınınkiler dışında görmemeliyiz. Publius Servilius beykelleri ve değerli objelerden (signa et ornamento) oluşan büyük miktarda ganimeti düşmanlarımızın şebirlerinden cesaret ve yiğitlikle almış ve savaşın kanunlarına ve bir komutan olarak kendi doğrularına göre, Roma halkı için eve götürmüştür; Onları Triumphun'da taşımıştır ve kamu tabletlerine kazanması ve hazine binasında saklanması için onların betiminin yapılmasına dikkat etmiştir. Kamu belgelerinden bu en onurlu insanın çalışmalarını öğrenebilirsiniz. “Publius Servilius tarafından teslim edilmiş beyanlar”. Sadece çok sayıda çeşitte ve boyutta beykel görmüyorsun, onların arasındaki her birinin tam olarak durumları da tasvir edilmiş biçimde yazılmış. Kesinlikle şebvet düşkünlüğü ve açgözlülükten türemiş bir bazdan çok daha büyük bir sevinç, zaferden ve erdemle kazanılmış bir zevktir. Servilius'un Roma halkı için topladığı ganimetlere senin çapulcu kataloğunda yaptığından çok daha fazla özen gösterdiğini ve bunları betimlediğini ve yazdığını söylüyorum...*

⁴⁰ Benndorf 1903, 84 ve dn. 1.

⁴¹ Adak 2004, 33.

⁴² Peak 1978, 247 vd.

⁴³ Adak 2004, 33 vd.

⁴⁴ age. 33 vd.

⁴⁵ Örneğin Appianus'ta, güney kıyılarında yaşayan korsanların büyük çoğunun Kilikia'yı tercih etmesinden kaynaklı olarak, onlara Kilikalı dendiği belirtilmiştir. bk. App.Mith, XIV. 92.

XXII. [58] Heykellerinin ve resimlerinin Roma balkının forumu ve şebri için bir süs olduklarını da söyleyeceksin. Tekrar batırlatıyorum: Roma balkı ile birlikte ben, forum ve kentin, meclisin onayı ile tezyinatlarla süslendiğini gördük, görünüşe göre gerçekten büyüleyici ama insana bissettirdiği ve düşündürdüğü acı ve melankoli. Her şeyin bırsızlıkla, eyaletlerden alınan yağma ile dost ve mütefiklerimizden alınan ganimetlerle parıldadığını gördüm”.

Olympos'un, Zeniketes ile yaptığı işbirliği ya da belki yönetiminden şikâyeti olmadığı için isyan etmemesi; Roma'nın kenti cezalandırmasıyla sona ermiştir. Bu durum Troxell tarafından da ortaya konmuş ve eğer zorla alınan bir kent olsaydı, bu kadar şiddetli bir cezaya maruz kalmayacağı belirtilmiştir⁴⁶. Bir diğer veri Strabon'un, Zeniketes'in savaşta yaşadığı kaleyi terk etmediği ifadesine⁴⁷ dayanarak getirilebilir Adak'ın önerisine katılıyoruz⁴⁸. Zeniketes, Servilius'a karşı Olympos Dağı'ndaki kalesini savunmuş ve sonunda evini yakarak, ölmüştür. Yaklaşık yirmi yıl yörede hüküm sürmüş bir kişi doğal olarak bölgeyi Romalılardan daha iyi biliyordu ve bunun sonucunda kaçmayı; deniz yolu ile mümkün olmasa bile, karadan, -eğer isteseydi başarabileceği düşünülebilir. Ama Zeniketes bir nevi “gemisini terk etmeyen kaptan” gibi mücadelesini sonuna kadar soyluca sürdürerek tıpkı daha sonra Marcus Antonius'a karşı Xanthosluların yapacağı gibi⁴⁹, evi gördüğü topraklarda ölmeyi seçmiştir. Bu da Zeniketes'in bölgenin yerlisi olma ihtimalini makul bir hale getirmektedir. Roma İmparatorluk Dönemi'nde de Zeniketes adına Olympos ve Phaselis'te rastlanması⁵⁰, onun bu topraklara yabancı olmadığını bir diğer belirtisidir.

Zeniketes'in Kalesi

Zeniketes'in kalesinin⁵¹ lokalizasyonu bugüne kadar tam olarak yapılamamış ancak, 1990'lı yıllarda Antalya Müzesi'nin Olympos çevresinde yaptığı araştırmanın sonucunda Göktaş olabileceği önerilmiştir⁵².

Göktaş Kale'si Omurga Dağı'nın kuzey yamacındadır. Olympos'tan, Çıralı'ya giden yol takip edildiğinde, yolun sağında bulunan Yörük Parkı'nın karşı tarafına geçilerek, çam ağaçlarının arasındaki patika yol izlendiğinde ulaşılmaktadır (Res. 1-2). Bugün var olan kalıntılar Geç Bizans ve Osmanlı dönemlerine tarihlenir. Merkezde Hellenistik Dönem'e ait duvarlar izlenebilmektedir⁵³. Deniz seviyesinden yaklaşık 170-175 m yükseklikte kayalık bir alan üstüne inşa edilmiştir. Savunma duvarlarının bir kısmı ana kayanın hafif düzel-

⁴⁶ Troxell 1982, 91 vd.

⁴⁷ Strabon, XIV.V.7.

⁴⁸ Adak 2004, 32 vd.

⁴⁹ Diodoros, İskender'in Phaselis'ten geçişini anlatırken Marmaralılarından; “İskender iki gün boyunca geceli gündüzlü onlara saldırdı. Yaşlıları gençlere barış yapmalarını öğütlerler. Gençlerse barış yapmaktansa vatanlarının özgürlüğü için ölmeyi tercih ettiklerini söylerler. Bunun üzerine gençler kendi elleriyle yakınlarnı öldüremeyince, bütün kenti ateşe verir ve kendileri düşman ordugâbı arasından sıvışarak çevre dağlara kaçarlar” biçiminde söz etmiştir (Diodoros, 17, 28, 1-2.) bk. Bean 1997b, 53 vd. Zeniketes de aynı Marmaralıları ve Xanthosluların daha önce yaptığı gibi kalesini yakmıştır. Bu toprakların insanları, özgürlükleri için son kertede gitmek ya da teslim olmak yerine, ölümü tercih ediyor gibi görünmektedir.

⁵⁰ TAM II, 951, 1204.

⁵¹ Strabon, XIV.V.7.

⁵² Atvur 1999, 27-28. Plan 19. Sayın O. Atvur'a, gerek Göktaş Kalesi'nin gerek Olympos çevresindeki yerler hakkındaki derin bilgilerini bizimle paylaştığı için teşekkür ederim.

⁵³ İlk planı S. Aydal tarafından çıkarılmıştır. 2002'de Göktaş Kalesi'ne gidilerek, plan kontrol edilmiş ve detaylı ölçü alınarak yeni bir kroki hazırlanmıştır.

tilmesiyle yapılmıştır. Doğuda bir kısmı tahrip olmakla birlikte çoğu sağlam olan merdivenlerle girişe ulaşılır (Res 3)⁵⁴. Ana girişin kuzeyinde oval plan tipli iki büyük mekân yer alır⁵⁵. Daha büyük, oval planlı I. mekânın güneydoğusunda çapı 112 cm *in situ* olmayan portatif bir ezgi taşı tespit edildi (Res. 4)⁵⁶.

I. ve II. mekân duvarlarının bir kısmı ana kayadan oyulmuştur. Girişin güneyinde, III ve IV no'lu olarak adlandırdığımız dörtgen plan tipi gösteren ve bitişik yapılmış iki oda bulunur⁵⁷. Duvarlar küçük ebatlı moloz taşlarla ve çok kaba, gri renkli, kireç katkılı harç kullanılarak polygonal teknikte örülmüştür. IV no'lu mekânın güneybatı köşesi ile ortak duvara sahip dörtgen planlı ve V no'lu adını verdiğimiz büyük bir mekân daha vardır. Burada Hellenistik Dönem'e ait duvar temelleri izlenebilmektedir⁵⁸. Duvarlar orta büyüklükte taşlarla, iç kısım daha küçük ebatlı ve biçimsiz taşlarla polygonal teknikte örülmüştür (Res. 5). V no'lu mekânın güneyi sur duvarları ile oluşturulmuştur. Kuzey ve güney duvarı arasında mekânı ikiye bölen ve doğu-batı yönünde uzanan duvar Hellenistik Dönem'e ait gibi görünmektedir⁵⁹. Kuzey duvarına bitişik, kare planlı büyük bir sarnıç vardır⁶⁰. İçi horasan harcı ile sıvanmıştır. Dış duvarları tuğla ile daha geç dönemde örülmüş bu sarnıç, kalenin ilk yapıldığı dönemden itibaren kullanılmış olmalıdır. V no'lu mekânın güneybatı köşesi ana kayadan oyulmuştur.

Hellenistik Dönem'e ait bir diğer duvar, I no'lu mekânın kuzeybatı köşesindedir. Büyük, kare bloklarla ve polygonal teknikte örülmüştür⁶¹. Duvarda atkı taşı kullanılmıştır. Harç yoktur. I no'lu mekânın giriş kısmı doğuda, II no'lu mekânın girişi güneybatıda, III ve IV no'lu mekânların girişi batıdır. I no'lu mekân girişinin doğusunda basamaklar vardır. Sur duvarlarının dışında, kuzeybatı yönünde dikdörtgen plan tipi gösteren bir diğer mekân bulunur.

Göktaş Kale'sinin Hellenistik Dönem'e ait bölümü yalnızca I no'lu mekânın batı köşesinde, kuzey-güney yönünde uzanan duvarda ve V no'lu mekânda izlenebilmekle birlikte, geç dönem kalesinin, Hellenistik Dönem'e ait duvarların üstüne inşa edildiği anlaşılmaktadır. Hellenistik Dönem'de inşa edildiğini düşündüğümüz duvarlar, duvar kalınlıklarının ölçüleri ile Lykia'nın Hellenistik Dönem'e ait savunma yapılarına (kale, kule-çiftlik) benzerlik gösterir⁶². I no'lu mekânda görülen atkı taşı da kalenin görülebilen ilk evresini Hellenistik Dönem'e tarihlenen bir diğer öğedir⁶³.

⁵⁴ giriş gen: 160 cm.

⁵⁵ Duvar kalınlıkları kuzeyde 80-81 cm, doğuda 95-100 cm, batıda 80-85 cm ve güneyde 105-110 cm arasında değişir

⁵⁶ Lykia'nın hem kıyı hem iç kısımlarında yöre halkının "kahlık" dediği bazıları ana kayadan işlenmiş, bazıları portatif olan çok sayıda şarap ve zeytinyağı işliği örnekleri ile bulunmaktadır. Ayrıntılı bilgi için bk.: Diler 1993, 507, Res. 7-11; Konency 1997, 141, *Trapetum* örneği için: age., 156, Kat.Nr. 1-2, Abb. 1-4; Yalnız'da Göktaş Kalesi'ndeki değirmen taşına yakın benzer bir parça tespit edilmiştir: age., Abb. 22; Kyaneai ve teritoryumunda F. Kolb ve ekibi tarafından 1989-1991 yılında yapılan araştırmalarda çok sayıda pres bulunmuş ve haritaya işlenmiştir: Kolb 1995, 5 Abb. 3; Thomsen 1993, 51; Sura, Gürses ve Köşkerler'de zeytinyağı işlikleri bulunmuştur; Konency 1997, Abb. 62, 72, 84; ayrıca bk.: Diler 1995, 83 vd.

⁵⁷ Duvar kalınlıkları 65-68 cm arasında değişir.

⁵⁸ Kuzey duvarının kalınlığı yaklaşık 70 cm, korunabilen yükseklik 1 m.

⁵⁹ Duvar kalınlığı 75 cm.

⁶⁰ derinlik: 310 cm uz.: 220 cm gen.: 330 cm.

⁶¹ yüksekliği 81 cm kadar korunabilmiştir.

⁶² Marksteiner 1997, 165 vd.

⁶³ Benzer örnekleri için bk.: Konency 1997, dn. 17 Fig. 96, 98 Abb. 60-61, 200, 204 ve 216.

Strabon'da, Zeniketes'in kalesinin "*Tüm Lykia, Pamphylia ve Milyas'ı gören bir dağ üzerinde*"⁶⁴ olduğu bilgisi verilmiştir. Atvur, yörede bu konuma ve Hellenistik karaktere uygun tek yerin Tahtalı Dağı olduğunu ancak, bu dağdan Phaselis, Olympos ve Korykos'u kontrol etmenin imkânsız olup; yörede Hellenistik Dönem'e ait ve Strabon'un belirttiği özelliklere uyan tek kalenin Göktaş'ta bulunabileceğini önermiştir⁶⁵.

Göktaş Kalesi'nin batı ve güneybatı yönlerinden deniz görülebilmektedir (Res. 6). Doğuda, hinterlandındaki dağlara görüş hâkimiyetine kısmen sahiptir. Kale, kayalık bir alan üstüne konumlandırılmış olmakla birlikte, etrafı düz ve tarıma elverişli topraklarla çevrilmiştir. Çevresinden bakıldığında kolay görülebilecek bir yerdedir. Ayrıca Strabon'un belirttiği "*bir dağ üzerinde idi*" tanımına deniz seviyesinden 170-175 m yüksekliği ile pek uymamaktadır. Gözlemleyebildiğimiz kadarı ile batıdan gelen gemileri görebilecek ve hinterlandındaki tepelerle haberleşecek görüş alanına sahiptir⁶⁶. Ancak doğuda görüş alanı kısıtlıdır. Zeniketes'in denizden gelebilecek tehlikelere karşı kendine daha korunaklı, daha yüksekte ve doğal olarak daha gizli bir yer seçmiş olması gerekmez miydi?

Göktaş Kalesi'nin belki yine korsanlar tarafından kullanılan ama sadece batıdan gelen müttefik ve düşman gemilerini görerek, hinterlandındaki yerleşimlere haber veren bir gözetleme kulesi veya çevresindeki tarıma elverişli alandan ve tespit edilen ezgi taşından ötürü kule-çiftlik olması daha güçlü bir ihtimaldir. Bu sebeple Zeniketes'in kalesinin başka bir yer belki de Adak'ın önerisi gibi⁶⁷, Musa Dağı'ndaki yerleşim olarak düşünülmesi daha makuldür.

Strabon'un betimine göre⁶⁸, kalenin bulunduğu ve kentle aynı isimli dağdan Lykia, Pamphylia ve Milyas görülebilmektedir. Bu durumda Zeniketes'in kalesinin Olympos'u çevreleyen Tahtalı veya Musa Dağı'nda aranması gerekir. Olympos ile aynı adla anılan ve safraniyla ünlenen bu dağın⁶⁹, Tahtalı Dağı mı yoksa Musa Dağı mı olduğu üzerine uzun süreden beri tartışmalar devam etmektedir⁷⁰. Tahtalı Dağı Olympos'un kuzeybatısındadır. Anadolu'da bazı yüksek dağların "Ulu Dağ" anlamında Olympos adıyla özdeşleştikleri bilinmekte⁷¹ ve bu sebeple Tahtalı Dağı uygun görülmektedir. Olympos'un güneyinde bulunan Musa Dağı daha görkemsiz görüldüğü için olamayacağı düşünülmüştür ancak korsanların sığınabileceği doğal bir savunma yeri içeren konumu nedeniyle burası Olympos Dağı için daha uygun görünmektedir.

Musa Dağı'nda Olympos'la bağlantılı olabilecek ilk çalışmayı Diler yapmış ve Musa Dağı'nın güney ve batısındaki tepelerde kalıntılar tespit etmiştir⁷². Daha sonra Atvur, kalıntılar üzerine ön rapor sayılabilecek bir yayın yapmış ve Adak, yerleşimin Olympos

⁶⁴ Strabon, XIV.V.7.

⁶⁵ Atvur 1999, 28.

⁶⁶ Ormerod, bu tür kulelerin korsanlar tarafından sığınma ve bir baskın durumda haberleşme istasyonu olarak hizmet ettiğini ve işaretin duman veya gece flamalar ya da ateş ile verildiğini belirtmiştir. bk. Ormerod 1997, 45 ve dn. 2.

⁶⁷ Adak 2004, 27 vd.

⁶⁸ Strabon, XIV.V.7.

⁶⁹ Pliny.Nat.Hist. 21.31.

⁷⁰ Benndorf – Niemann 1884, 145; Ritter 1859, 763; Petersen – von Luschan 1889, 146; Kiepert 1909, VIII, 9; Magie 1950, 287 vd.; Akşit 1971, 21 vd.; Takmer 2002, 40 vd.

⁷¹ Şahin 2001, 121.

⁷² Diler 1991, 161 vd. Res. 1-12.

olabileceğini önermiştir⁷³. Olympos batı nekropolündeki anıtsal mezarın güneyinden başlayan antik yol takip edilerek yerleşime ulaşılır⁷⁴. Kuzeyde Tahtalı Dağı'nın yamaçlarına, batıda Çatırı Dere Vadisi'ne, doğuda Gagai ve Melanippe arasındaki Finike Burnu'na hâkim bir görüş alanı vardır (Res. 7). Yerleşimi 2002 ve 2004 yıllarında ziyaret ettik. Daha detaylı araştırma yapılması bir zorunluluk olup; Olympos Geç Antik ve Ortaçağ Yüzey Araştırması kapsamında yerleşim yeniden ele alınacaktır.

Yerleşim sur duvarlarıyla çevrilmiş ancak batıda doğal kaya ile savunma sağlanmıştır. Doğuda duvarlar düzgün kesilmiş taşlarla meydana getirilmiştir. Kuzey ve güneydoğuda Bizans Dönemi yapı kompleksleri yoğunudur. Sur duvarları bir kısmı bosajlı olmak üzere pseudoisodomik tekniktir. Görülebilen kısımlarda harçla karşılaşılmamıştır. Duvar örgü tekniği ile⁷⁵ Hellenistik Dönem'e ait gibi görünmektedir. Giriş kuzeybatıdır. Buradan rampalı bir yol ile agora olarak düşünülen⁷⁶ yere ulaşılır (Res. 8-9). Duvarlar büyük ve düzgün kesilmiş taşlarla pseudoisodomik teknikte inşa edilmiştir. Adak, Hellenistik Dönem'e ait yapının duvar işçiliği ve plan bakımından Laodikeia (lokalizasyonu Beycik yakınındaki Fırıncık olarak yapılmıştır) ve Mnarike/Marmara'daki (lokalizasyonu Kavak Dağı olarak yapılmıştır) yapılarla benzerlik gösterdiğini önermiştir⁷⁷. Yerleşimin güneyinde Erken Bizans Dönemi'ne tarihlenen küçük bir bazilika vardır (Res. 10). Bazilikanın bir bölümü daha erken tarihli yapıdan devşirme ile inşa edilmiştir⁷⁸. Güneyinde bir temenos duvarı uzanır.

Adak, yerleşimin Hellenistik Dönem'de Ptolemaioslar ya da III. Antiokhos tarafından kurulan Olympos; aşağıdaki Olympos'un ise, Korykos olup, Roma Dönemi'nde adının değiştiği ve Dağ kenti Olympos'un liman kenti Olympos'a bağlı bir köye dönüştüğü önerisini getirmiştir⁷⁹. Sadece üç tarihi olayda adı geçen⁸⁰ Korykos'un lokalizasyonu için daha önce

⁷³ Atvur 1999, 28 vd.; Adak 2004, 27 vd.

⁷⁴ Clow 2000, 36 vd.

⁷⁵ Lykia Bölgesi'nde Hellenistik Dönem'de, Aperlai, Sidyma, Andriake, Antiphellos Beymelek'teki savunma yapılarında ve çok sayıda kule-çiftlikte pseudoisodomik teknikle karşılaşılmaktadır. bk.: Marksteiner 1997, 166 dn. 23; Musa Dağı'ndaki sur duvarlarının en yakın benzerleri ise, Limyra, Sura ve Göktaş'ta bulunmaktadır bk. age. Abb. 9 (Limyra Yukarı Kale kuzey bastion) 187 (Sura); Konency 1999, 15-16 Abb. 1 (Limyra), 15 (Göktaş). Yerleşimdeki kulelerin Hellenistik Dönem'e tarihlendirmesi için bk.: age. 74-78.

⁷⁶ Adak 2004, 28 vd.; Platon'da "*Kutsal yapılar çarşının etrafında ve kentin yüksek yerlerinin çevresinde yapılmıştır ki, güvenceli ve temiz olabilsin; bunların yanı sıra memurların çalışacağı ve mahkemelerin yürütüleceği yapılar da burada yer almaktadır.*" (Platon, Laws, VI.778 c). Platon'un tasviri ile buradaki kalıntılar, agora tanımına uymaktadır. Mekânın güneyinde Bizans Dönemi ait bir şapel ve erken dönemde olasılıkla kutsal bir mekân olan yapı ve dükkânlarla çevrili stoa ve exedra'nın, agora'ya yakın ya da içinde yer alması ile buranın agora olarak tanımlanması makul görünmektedir.

⁷⁷ Adak 2004, 34 vd.; Kavak Dağı'ndaki antik yerleşimin lokalizasyonu ilk olarak C. Bayburtluoğlu tarafından Marmara olarak yapılmıştır: bk. Bayburtluoğlu 1993, 45; 2000 yılında Çelgin tarafından yapılan epigrafik araştırmada, Karabucak Mevkii'nde buldukları bir mezar yazıtındaki "Phaseleitis apo Mnaron" ethnikon'undan ötürü, Mnara'nın, Phaselis'le siyasal bir birlik oluşturduğunu ve bu kapsamda Phaselis topraklarına katılan bir polis statüsüne sahip olduğunun ortaya çıktığı belirtmiştir. bk. Çelgin – Çelgin, 2000, 439; 2002 yılında Tüner tarafından yeniden Kavak Dağı'ndaki yerleşim Marmara/Mnarike olarak önerilmiştir; bk.: Tüner 2002, 68 vd. H. Aktan – O. Aktan, Furuncuk-Gavurevi ören yerinden bir yapının fotoğrafı verilmiştir. Musa Dağı yerleşimindeki yapıların büyük bir kısmı ile duvar örgü tekniği bakımından benzerlik göstermektedir. bk.: Aktan – Aktan 2000, Res. 23A.

⁷⁸ Diler 1991, 162.

⁷⁹ age.

⁸⁰ İ.Ö. 197'de III. Antiokhos Limyra, Andriake, Patara, Xanthos ve Korykos'u aldığı, Ptolemaiosların hakimiyeti sona erdiğinde ve Brutus'un, Lykia ile mektuplaşmalarında, Roma'ya Xanthos gibi isyan etmeyip, sadık kalmasından ötürü kuşatılmadığından söz edilmesi: bk. Magie 1950, 754; Borchhardt 1975, 75; Brutus, Epist. 27 vd. bu kaynak ve konu hakkında daha detaylı yorumlar için bk.: Adak 2004, 28 vd.

Atbükü önerilmiştir⁸¹. Strabon'un tasvirine göre de⁸² Korykos'un, Olympos ve Phaselis arasında olması gerekir. Ancak Adak, Atbükü'nün kayalık olduğunu ve yaptıkları kapsamlı araştırmalara rağmen, antik yerleşime uygun kalıntılarla karşılaşmadığını belirterek; Korykos'un, Olympos liman şehrine daha yakın bir yerde lokalizasyonunu önermiştir⁸³. Korykos adına en son İ.S. 45'te Stadiasmus Patarasensis'te rastlanılmıştır⁸⁴. Adak'a göre, Hellenistik ve Erken İmparatorluk Dönemi'nde Korykos bir *peribolos* olup, özel bir zümre ikamet etmiştir. Musa Dağı'ndaki yerleşimin Zeniketes'in yaşadığı Olympos olduğunu ve yenilgisinden ardından Vatia'nın askerlerinin tehlikeyi kaldırmak için onları göçe zorladığı varsayımında bulunmuştur⁸⁵.

Adak'ın, Musa Dağı'ndaki yerleşimi Olympos olarak lokalizasyon etme önerisini destekliyor ancak bütün yorumlarına katılmıyoruz. Öncelikle bugün Olympos adıyla bilinen kent Korykos olarak lokalizasyonunu uygun bulmuyor ve önceki öneriler gibi daha kuzeyde Atbükü ve civarında aranması gerektiğini düşünüyoruz. Destek aldığımız verilerden biri; Olympos Büyük Hamamı'nda bulunan ve yapıyı Lykia'nın erken tarihli hamamlarından biri haline getiren yazıttır⁸⁶.

Korykos adı ile en son İ.S. 45'te Stadiasmus Patarsensis'de karşılaşmıştır⁸⁷. Olympos adına ise İ.S. 2. yy.'dan itibaren sıkça rastlanılmaktadır. Olympos'ta bulunan bu yazıtta ne Olympos'un ne de Korykos'un adı zikredilmiştir. Bu durumda bazı sorular akla gelmektedir; tarih sahnesinde fazla önemsenmemiş, gelişmeyen ve İ.S. 45'ten sonra adı geçmeyen Korykos'a İ.S. 78'lerde yani adının kayboluşundan yaklaşık 25 yıl sonra neden İmparatorun desteği ile bir hamam inşa edilsin? Lykia'da Flaviuslar dönemine tarihlenen hamamların bulunduğu diğer kentlere bakıldığında; geçmişlerinde de önemli statülere sahip oldukları⁸⁸ ve bölgedeki *Pax Romana* etkisiyle⁸⁹ bu tür kentlerde yapılaşmanın arttığı gözlemlenmektedir. Ama Korykos'un, Olympos'un da sahip olduğunu bildiğimiz bu tür zenginlik ve statüsü bulunan bir geçmişi/tarihi yok gibi görünmektedir.

Yazılı belgelerle kanıtlanmasa da "gelişen bir kent" statüsünde olmasından ötürü Korykos'a bir hamam yapıldığı farz edilirse bile; adını ilerleyen dönemlerde koruyamayıp, dağ kenti Olympos'tan gelenlerin arasında asimile olması anlaşılabilir. Adak, Hadrianus döneminde Olymposlular tarafından İmparatora ricada bulunularak, Korykos'un adının Olympos'a çevrildiğini ve dağ kentinin Hadrianapolis ismini aldığını önermiştir⁹⁰. Bu duruma Korykosluların yukarıda belirtildiği gibi, "*Vespasianus tarafından, bir hamam*

⁸¹ Ormerod 1922, Karte 39; Işık – İşkan – Çevik 1999, 46: Patara Yol Kılavuz Anıtı'nın, 26. satırında, "*güzergah Gagai ile başlar ve Korykos'a gider....Antalya Müzesi'nin öncülüğünde sabil kesiminde sualtı araştırmaları anılmaya değer. Çalışmalar kapsamında bugünkü Atbükü Limanı'nın Korykos olma ihtimali dile getirilmiştir. Korykos için, Antalya Müzesi arkeologları tarafından kazısı yapılan.....Adrasan da gündeme gelebilir*" cümlesiyle Korykos için iki olasılık belirtilmiştir.

⁸² Strabon, XIV,III.8.

⁸³ Adak 2004, 41 vd.

⁸⁴ Stadiasmus Patarsensis: satır 62, bk.: Adak 2004, 27 vd.; ayrıca bk. Işık – İşkan – Çevik 1999, 46'da Korykos'un satır 26'da geçtiği belirtilmiştir; Adak 2004, 41 vd.

⁸⁵ Adak 2004.

⁸⁶ Yazıt, İ.S. 78 civarına tarihlendirilmiştir. Çevirisi için bk.: Adak – Tüner 2004, 59-60.

⁸⁷ y. dn., 84.

⁸⁸ Örneğin Patara, Kadyanda. bk.: Farrington 1995, 151 vd., 156 vd.

⁸⁹ Kaptan 2001, 165 ayrıca bk.: Dignas 2003, 79.

⁹⁰ Adak 2004, 41 vd.

dabi yaptırılan, “gelişen bir statüye sahip” kent görünümüyle” itiraz etmesi ya da en azından “*Olymposlular ile bir birleşmenin*” varlığından söz edilmesi gerekmez miydi? Kentteki mezar yazıtları incelendiğinde de diğer kentlerin vatandaşlarının adına rastlanılmasına rağmen⁹¹, Korykoslu bir vatandaş adının bulunmaması ilginçtir. Kentlerinin adının değişmesine bile itiraz edemeyecek kadar asimile oldukları varsayılsa bile en azından ölümlerinde kendi şehirlerinin adını kullanabilirdi yorumunu getirmek istiyoruz.

Sonuçta, Musa Dağı'ndaki yerleşimin ve aşağıdaki liman kentinin Olympos olarak değerlendirilmesini öneriyoruz. Zeniketes Olympos Dağı'ndaki kalede kendini savunarak ölmüştür. Kent muhtemelen Roma'nın verdiği tahribattan sonra liman yerleşiminde ikametini daha uygun bulmuş ve göç artmıştır. Ama tamamen terk edilmediği, Epaphrodeitos oğlu Arrianos tarafından inşa ettirilen, Roma Dönemi'ne ait ve belki Olympos Dağı'ndaki safranın muhafazası için yapılmış depodan da anlaşılmaktadır (Res. 11-12). Bu yapının ortaya koyduğu en önemli gerçek; Olympos olarak düşündüğümüz bu yerleşimde Roma Dönemi'nde yapılaşmanın devam etmesidir. Olympos'un Yukarı Kent ve Liman Kenti olarak iki bölüm halinde değerlendirilmesi gerektiğini düşünüyoruz. Bu bakımdan Batı Lykia'daki Telmessos ile benzerlikler gösterir. Telmessos'un (Telebehi) Hıdırlık Tepesi'nde olduğu ve Hellenistik Dönem'den itibaren bugünkü Telmessos'un bulunduğu liman yerleşimine inildiği önerilmiştir⁹². Olympos ta Musa Dağı'nda kurulmuş, aynı zamanda limanı olan ve limanı vasıtasıyla ihraç ürünü safranı da⁹³ pazarlayan zengin bir şehir görünümündedir.

⁹¹ Olympos ve Myra vatandaşı Aur. Antikhares: TAM II, 977; Myralı Tameias: TAM II, 982; Prymnessolu Telephoros: TAM II, 983; Tlos ve Olympos vatandaşı Aur. Eutyhia: TAM II, 990; Bithynialı ve Olymposlu: TAM II, 991; Silyon ve Olymposlu Neikratos: TAM II, 995; Trebenna (?) ve Olympos vatandaşı Agathopous: TAM II, 996; Phrygialı Demetrios; Siedralı Numerianos: TAM II, 1165.

⁹² Buschmann 1992, 434; Tietz 2003, 84-85, 339, 341, 351.

⁹³ Pliny.Nat.Hist. 21,31.

Kısaltma ve Bibliyografya

Antik Kaynaklar

- Amm.Marc. Ammianus Marcellinus, *Ammiani Marcellini rerum gestorum libri qui supersunt*. The Surviving Books of the History of Ammianus Marcellinus, The Loeb Classical Library, London (1950-1952).
- Cic.Verr. M. Tullius Cicero, *Orations: for Quintus, Sextus Roscius, Quintus Roscius, against Quintus Caecilius, and against Verres*. C. D. Yonge (ed.), London. George Bell & Sons. (1903).
- Cic.Leg.Agr. Cicero, *De lege agraria*, Kommentar. M. Keßler – J. Eyraimer (ed.), (1989).
- App.Mith. Appianus, *The Foreign Wars*, H. White (ed.). H. White (eng. ed.), New York. The Macmillan Company (1899).
- Eutropius Eutropius, <http://www.thelatinlibrary.com/eutropius6.html> A. Clark (ed.)
- Florus L. Annaeus Florus, <http://www.thelatinlibrary.com/florus1.html> A. Clark (ed.)
- Frontius Frontius, <http://www.perseus.tufts.edu/cgi-bin/ptext?lookup:Frontius.+7>. A. Clark (ed.)
- Livy.Per. Livius, *Periochae*, The Loeb Classical Library, London (1947).
- Orosius. Orosius, <http://www.perseus.tufts.edu/cgi-bin/ptext?lookup:Orosius+5>. (ed. A. Clark)
- Platon Laws. Plato in Twelve Volumes, Vols. 10 & 11 R. G. Bury (trans.) Cambridge, MA, Harvard University Press. London (1967-1968).
- Pliny.Nat.Hist. Pliny the Elder, *Naturalis Historia*, K. Friedrich Theodor Mayhoff (ed.), Teubner (1906).
- Ps.Asc.Verr. Pseudo Ascanius, *Commentary on Cicero, In Verrem.*, <http://www.perseus.tufts.edu/cgi-bin/ptext?lookup:Ps.As.c.+Verr>. A. Clark (ed.)
- Strabon Strabon, *Antik Anadolu Coğrafyası (Geographika: XII-XIII-XIV)*, A. Pekman (çev.) Arkeoloji ve Sanat Yayınları (1993³).
- Suetonius Julius, Suetonius, *Divus Julius*, H. Butler – M. Cary (ed.), Bristol Latin Classical Series (1983).
- Velleius Velleius, *Paterculus*, <http://www.perseus.tufts.edu/cgi-in/ptextlookup:Velleius.+Pat.>, A. Clark (ed.)

Modern Kaynaklar

- Adak – Atvur 1997 M. Adak – O. Atvur, “Das Grabhaus des Zosimos und der Schiffseigner Eudemos aus Olympos”, *EA* 28, 1997, 11–27.
- Atila 1992 A. Atila, “Olympos Mezar Odası Kurtarma Kazıları”, *MüzeKK II* (1992) 105-128.
- Adak 2004 M. Adak, “Lokalisierung von Olympos und Korykos in Ostlykien”, *Gephyra* 1, 2004, 27-52.
- Adak – Tüner 2004 M. Adak – N. Tüner, “Neu Inschriften aus Olympos und seinen Territorium I”, *Gephyra* 1, 2004, 53-66.
- Aktan – Aktan 2000 H. Aktan – O. Aktan, *Olympos ve Khimaira, Doğu Likya'nın Dünü ve Bugünü* (2000).
- Akşit 1971 O. Akşit, *Hellenistik ve Roma Devrinde Likya* (1971).
- Atila – Çelgin 1991 İ. A. Atila – A. V. Çelgin, “Likya'da, Olympos'ta Bulunan Bir Mezar Anıtı”, *Mimar Sinan Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı 1 (1991) 75-105.

- Arslan 2003 M. Arslan, "İ.Ö. 188 Yılından İ.Ö. 67 Yılına kadar Lykia, Pamphylia ve Kilikia Trakheia sahillerindeki Korsanlık Faaliyetleri: Nedenleri ve Sonuçları", Adalya VI, 2003, 91-118.
- Atvur 1999 O. Atvur, "Olympos Antik Kenti (1991-1992 Çalışmaları)", Arkeoloji ve Sanat Dergisi 88, 1999, 13-31.
- Balland 1981 A. Balland, Inscriptons d'epoque impériale du Létôon, FdX 7 (1981).
- Bayburtluoğlu 1982 C. Bayburtluoğlu, Lykia (1982).
- Bayburtluoğlu 1993 C. Bayburtluoğlu, "Siedlungen in Lykien", Akten des II. Internationalen Lykien Sympsiens, Ergänzungsbände zu den Tituli Asiae Minoris Nr. 18 (1993) 43-45.
- Bean 1997a G. Bean, Eskiçağda Lykia Bölgesi (1997).
- Bean 1997b G. Bean, Eskiçağda Güney Kıyılar (1997).
- Beaufort 2002 F. Beaufort, Karamanya. Suna – İnan Kırış Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü Çeviri Dizisi: 1 (2002).
- Benndorf – Niemann 1884 O. Benndorf – G. Niemann, Reisen im südwestlichen Kleinasien, Bd. I: Reisen in Lykien und Karien (1884).
- Benndorf 1903 O. Benndorf, "Historische Inschriften vom Stadthor zu Xanthos", bk.: Beiträge zur alten Geschichte und Griechisch-Römischer Altertumskunde", Festschrift für O. Hirschfeld (1903) 75-86.
- Borchhardt 1975 J. Borchhardt (ed.), Myra. Ein lykische Metropole in antiker und byzantiner Zeit, IstForsch Band 30 (1975).
- Borchhardt 1999 J. Borchhardt, Limyra, Zemuri Taşları (1999).
- Buschmann 1992 K. Buschmann, "Hızırlık bei Fethiye: Das Altlykische Telebehi", AST X (1992) 429-437.
- Clow 2000 K. Clow, The Lycian Way (2000).
- Cramer 1832 J. A. Cramer, Geographical and Historical Description of Asia Minor II (1832).
- Çelgin – Çelgin 2000 A. V. Çelgin – G. Çelgin, "Doğu ve Kuzeydoğu Likya Araştırmaları", Türkiye Arkeoloji ve İstanbul Üniversitesi (2000) 434-441.
- Diler 1988 A. Diler, "Olympos ve Hephastion'da Kült Kalıntıları Üzerine Bir Ön Araştırma", AST VI (1988) 107-120.
- Diler 1991 A. Diler, "Lykia, Olympos Dağı'nda Bir Ön Araştırma", TürkArkDerg XXIX (1991) 161-177.
- Diler 1995 A. Diler, "The Most Common Wine Press Type found in the Vicinity of Cilicia and Lycia", Lykia II (1995) 83-98.
- Dignas 2003 B. Dignas, "Urban Centres, Rural Centres, Religious Centres in the Greek East Worlds Apart?", AsiaMS 45 (2003) 77-91.
- Farrington 1995 A. Farrington, The Roman Baths of Lycia, An Architectural Study, The British Institute of Archaeology at Ankara, Monography No. 20 (1995).
- Fellows 1852 C. Fellows, Travels and Researches in Asia Minor, more particularly in Lycia² (1852).
- Head 1967 B. V. Head, Historia Numarum: a Manual of Greek Numismatics² (1967).
- Hill 1963 G. F. Hill, Lycia, Pamphylia and Pisidia, British Museum Catalogues of Greek Coins², Vol. 19 (1963).
- Işık – İşkan – Çevik 1999 F. Işık – H. İşkan – N. Çevik, "Milliarium Lyciae, Patara Yol Kılavuz Anıtı", Lykia IV (1999).

- Jones 1998 A. H. M. Jones, *The Cities of the Eastern Roman Provinces*² (1998).
- Kaptan 2001 D. Kaptan, "Hamamlar, Hidroterapi ve Likya Üzerine Notlar", *Günüşığında Anadolu*, Cevdet Bayburtluoğlu için Yazılar (2001) 162-169.
- Keyser 1997 P. T. Keyser, "Sallust's *Historiae*, Dioskorides and the Sites of Korykos Captured by P. Sevilius Vatia", *Historia* 46 (1997) 64-79.
- Kiepert 1909 H. Kiepert, *Formae Orbis Antiquae*² (1909).
- Kolb 1995 F. Kolb, "Forschungen auf dem Gebiet von Kyaneai", *Lykische Studien* 2 (1995) 1-10.
- Konency 1997 A. Konency, *Hellenistische Turmgehöfte in Zentral und Ostlykien*, Wiener Forschungen zur Archäologie, Band 2 (1997)
- Konency 1999 A. Konency, "Lykische Ölpresen II", *Öjh* 69 (1999) 142-170.
- Leake 1824 W. M. Leake, *Journal of a Tour in Asia Minor with comparative remarks on the Ancient and Modern Geography of that Country* (1824).
- Magie 1950 D. Magie, *Roman Rule in Asia Minor to the end of the third century after Christ*, Vol. 2 (1950).
- Marksteiner 1997 T. Marksteiner, *Die Befestigte Siedlung von Limyra*, Forschungen in Limyra, Band I (1997).
- Moretti 1962 L. Moretti, *Ricerche sulle leghe greche*, (Peloponnesiaca-Boetica-Licia), *Problemi e ricerche di storia antica* 2 (1962).
- Newton 1865 C. T. Newton, *A Tour in Lycia by Mr. D. E. Colnaghi*, bk.: *Travels and Discoveries in the Levant I* (1865) 37-46.
- Nollé 1996 J. Nollé, "Kitanaura. Münzen und Geschichte einer Klein Stadt in den Ostlykischen Bergen", *JNG* 46 (1996) 2-29.
- Ormerod 1922 H. A. Ormerod, "The Campaigns of Servilius Isauricus against the Pirates", *JRS* 12 (1922) 35-56.
- Ormerod 1997 H. A. Ormerod, *Piracy in the Ancient World*² (1997).
- Parman 2002 E. Parman, "Antalya-Olympos ve Çevresi (Geç Antik-Ortaçağ) Yüzey Araştırmaları 2000 Yılı Çalışma Raporu", *AST* 19.1 (2002) 137-144.
- Parman 2003 E. Parman, *Antalya-Olympos ve Çevresi (Geç Antik-Ortaçağ) Yüzey Araştırmaları 2001 Yılı Çalışma Raporu*, *AST* 20.1 (2003) 139-152.
- Peak 1978 W. Peak, "Orakel aus Dodana für den Piratenkönig Zeniketes", *ZPE* 30 1978, 247-248.
- Petersen – von Luschan 1889 E. Petersen – F. von Luschan, *Reisen im Südwestlichen Kleinasien II: Reisen in Lykien, Milyas und Kibyrtis* (1889).
- Pohl 1993 H. Pohl, *Die römische Politik und Piraterie im Östlichen Mittelmeer vom 3. bis zum 1. Jh. v. Chr. Untersuchungen zur antiken Literatur und Geschichte*, 42 Beibl. (1993).
- Ritter 1859 C. Ritter, *Vergleichende Erdkunde des Halbinsellandes Kleinasien II* (1859).
- Sherwin-White 1984 A. N. Sherwin-White, *Roman Foreign Policy in the East 168 B.C. to A.D. 1* (1984).
- Souza 1999 P. d. Souza, *Piracy in the Roman World* (1999).
- Spratt – Forbes 1847 T. A. Spratt – E. Forbes, *Travels in Lycia Milyas and the Cibyratis I* (1847).
- Sumner 1978 G. V. Sumner, "The Piracy Law from Delphi and the Law of the Cnidus Inscription", *Greek Roman and Byzantine Studies* 19, 1978, 211-225.

- Şahin 2001 N. Şahin, Zeus'un Anadolu Kültleri (2001).
- Şahin 2002 S. Şahin, "Pamphylia/Likya Sınır Kentleri: Olbia ve Diğerleri", *Likya İncelemeleri I* (2002) 9-32.
- Şahin – Parman 2003 S. Şahin – E. Parman, Olympos. Çıralı Adrasan Travel Guide (2003).
- Takmer 2002 B. Takmer, "Likya Oroğrafyası", *Likya İncelemeleri I* (2002) 33-51.
- TAM II E. Kalinka, *Tituli Asiae Minoris. Volumen II: Tituli Lyciae Linguis Graeca et Latina conscripti, Fas. I (1920) Fas. II (1930)*.
- Texier 1862 C. Texier, *Asie Mineure. Description géographique, historique et archaéologique des provinces et des Villes de la Chersonnise d'Asie* (1982).
- Thomsen 1993 A. Thomsen, "Ländliche Siedlungen", *Lykische Studien 1, Die Siedlungskammer von Kyaneai, Asia Minor Studien Band 9* (1993) 39-52.
- Tietz 2003 W. Tietz, *Der Gulf von Fethiye, Politische, Ethnische und Kulturelle Strukturen einer Grenzregion vom Beginn der Nachweisbaren Besiedlung bis in die Römische Kaiserzeit* (2003).
- Troxell 1982 H. A. Troxell, *The Coinage of the Lycian League* (1982).
- Tüner 2002 N. Tüner, "Lykia'nın Yerleşim Coğrafyasında Yeni Lokalizasyonlar", *Likya İncelemeleri I* (2002) 63-79.
- von Aulock 1977 H. von Aulock, *Die Münzprägung des Gordian III und der Tranquillina in Lykien, IstMitt-BH 11* (1977).

Summary

Olympos and the Localisation of Zeniketes' Fortress

Olympos in eastern Lycia, 80 km south of Antalya, has attracted the attention of researchers from the 19th century. The earliest written evidence for the foundation history of the city are Lycian League coins; however, new evidence has been recently collected.

One of the basic factors for the rise of piracy from the 2nd century B.C. is that the Seleucids lost control over the seas. In addition, most of the Anatolian cities were in conflict with Rome during this period and they were supported by the pirates of Cilicia where most of the pirates were based in Cilicia Trachea.

The earliest battle between Rome and the pirates of the southern coasts took place in 102 B.C. and Marc Antony launched a campaign from both land and sea. The Romans began to seriously consider the pirates two years after the campaign of Marc Antony and the Roman Senate in consequence issued the law known as the *Lex de Provinciis Praetoris*. Written evidence for this dating back to 100 B.C. has been found at Delphi and Knidos. With this law, Rome aimed to protect both the Mediterranean and to provide safe sea travel for both friends and allies.

In the 1st century B.C. the pirates established their control over Cilicia Trachea and over the entire coastline as well as the interior of both flanks of the Taurus. In this period Side became a dockyard and the second most important slave market after Delos for the pirates and some cities on the coast of eastern Lycia also fell into the hands of the pirates. The pirates living on the south coastline of Anatolia supported Mithridates VI in his struggle with Rome, attested by the pirate attacks that stopped the gathering of a fleet by Lucius Licinius Lucullus during the first Mithridatic War. Despite the successful results that were obtained by Rome in the 80's B.C., piracy continued. In the war with Mithridates, Rome saw the strategic importance of Cilicia and decided to eradicate the piracy and banditry and consequently Publius Servilius Vatia was sent to Cilicia in 78 B.C..

It is thought that Servilius set out in 78 B.C. and according to the information gathered from ancient sources, Vatia first attacked from the sea. Although Moageses was the ruler in the hinterland of Lycia, the Kibyrtis was probably occupied by the pirates as a consequence of the Mithridatic Wars. Vatia proceeded along the northern face of the Taurus at the same time and he attacked the pirates both from the north and from the south. During this period piracy is attested to only from the east coast of Lycia, so that Strabo praises the Lycians.

Although cooperation with the pirates was not favoured overall for Lycia, in eastern Lycia the situation was different and the unrest that arose caused discomfort for the Romans. In this area Zeniketes was the chief of the pirates, controlling Olympos, Phaselis,

Korykos and many sites in Pamphylia. He ruled over Olympos and other east Lycian cities in the early 1st century B.C. until defeated by Vatia.

Zeniketes in Olympos ruled over the coastline to Phaselis and to the interior of Pamphylia. He extended his power into the interior during the chaos that arose in the war between Mithridates Eupator and Rome. In the Kibyrtis, thought to have supported Zeniketes, he controlled Mount Solyma and the passes, protecting himself against possible attacks coming from inland.

According to Strabo, based upon Artemidoros, Olympos was one of the six cities having the right of three votes in the Lycian League. The earliest evidence are silver coins considered the sign of membership in the league that date from the 2nd century B.C. that carry the legend OAYMΠH AYKIQN . However, the city must have left the League when it passed into the hands of Zeniketes and at the end of the century Olympos was not a member of the League and its connection with the League entirely ceased in the 1st century B.C.. In an inscription found at the Temple of Hekate in Lagina, the list of city members of the League does not include Olympos and Olympos must have been replaced by Limyra. As this inscription is dated 81 B.C., it was claimed that Olympos left the League by 81 B.C. at the latest. However, we are of the opinion that this date is late, Olympos must have left the League earlier. The Union coins of Olympos and Phaselis are found in Series 1. Those in the Series 2 and 3 are of the Pseudo-Union coin types. These coins imitate the genuine Union coins but do not carry the name of the League. Although the exact dates and the political contents of these coins are not known, they are dated to between 100 and 77 B.C. and it was claimed that the coins of Phaselis and Olympos did not carry the legends as these cities did not mint coins for the League. It seems logical to explain the minting of the Pseudo-Union coins was because these cities had left the League.

It is plausible that Olympos left the League about the time when it came under the control of Zeniketes, between 104 and 100 B.C. and the possible minting of Pseudo-Union coins about 100 B.C. also supports this hypothesis. If the city left the League around 100 B.C. – the conclusion from the available data – then the city was ruled by Zeniketes or his relatives for about 20 years until 78 or 77 B.C.

Benndorf suggested Zeniketes was a Cilician blacksmith who became the chief of the pirates, other scholars believe Zeniketes was not from Cilicia but was from this region because he died defended himself when Vatia captured Olympos. The possibility that he was of local origin is also indicated by the fact that he and his relatives ruled over Olympos for quite an extended period of time. The Olympians did not rebel against him in this long period– probably because the people were content under his rule and they preferred a local as their ruler and it is clear that Rome would have treated them differently if they had not supported Zeniketes. Servilius punished the city, savaged it terribly. This was also mentioned by Troxell who recorded that this city would not have been as badly destroyed if they had been captured by force. Further Strabo records Zeniketes did not surrender or abandon his fortress during the battle but, as Adak suggests, died by burning his home. A ruler of Olympos for about 20 years would certainly have known the region much better than the Romans and he could have escaped by land, if not by the sea, if he had wanted to but he continued his struggle to the end, just as the Xanthians would later do at Xanthos against Marc Antony. This course of events strongly suggests that Zeniketes was of local origin. The name Zeniketes is attested to, both at Olympos and Phaselis, during the Roman Imperial period another indication of a local origin.

The fortress of Zeniketes has not been localised but surveys by Antalya Museum in the 1990s suggested the possibility of Göktaş Fortress on the north slope of Mount Omurga. The existing remains are dated to the Late Byzantine and the Ottoman periods but Hellenistic walls can be traced in the centre and this later fortress was built upon the remains of the Hellenistic walls. It is built upon a rocky area at an altitude of 170-175 m. above the sea. The only Hellenistic remains in the Göktaş Fortress can be traced in the western corner of Room I, on the north-south wall and Room V. The walls which we think date to the Hellenistic period parallel the Hellenistic period defence structures found in Lycia (fortress, tower-farmhouse) in respect to wall thicknesses.

However, Strabo states that the fortress of Zeniketes was located, “on top of a mountain overlooking all Lycia, Pamphylia and the Milyas.” Göktaş Fortress overlooks the sea on its west and southwest sides and to the east it partially overlooks the mountains of the hinterland and although it is located on top of a rocky area, it is surrounded by flat land suitable for agriculture. It is clearly visible from the surroundings and this does not conform to the statement made by Strabo that it was located “on top of a mountain”, it stands on a rise of only 170-175 m.. It had a view over any ships coming from the west and over the hills in the hinterland but towards the east its view is limited. It is more probable that Göktaş Fortress was a pirate watchtower, for ships coming from the west or was a tower-farmhouse with agricultural land around it as is attested by the grind stone that was found there. Consequently, Zeniketes' Fortress lies elsewhere, possibly upon Mount Musa, as Adak proposes.

The settlement on Mount Musa is surrounded by fortifications except on the west where the defence is provided from the sheer face of the natural rocks. The eastern fortifications are built from cut stones. Byzantine structures are clustered to the north and southeast. Some of the fortifications have bossed and pseudo-isodomic masonry.

Adak suggested that this was the original Olympos, founded by the Ptolemies or by Antiokhos III; and that the Olympos on the coast was Korykos – the port of Olympos. Korykos then became Olympos during the Roman period while the site on the mountain lost its importance and became a village. Korykos is mentioned only three times during the course of historical events had earlier been localised at Atbükü. From Strabo, Korykos should be localised between Olympos and Phaselis.

We agree with Adak's localisation of Olympos on Mount Musa but we do not find it appropriate that the present-day Olympos should be identified as Korykos; we think Korykos is located further to the north, near Atbükü. In support of this is the inscription from the Large Baths in Olympos that records it as one of the earliest baths in Lycia. Korykos was of no great importance, it did not develop much, and further its name is nowhere mentioned after 45 A.D., so why did the Roman Empire build baths here in 78 A.D., almost 25 years after Korykos had disappeared from the sources? Considering the cities with Flavian period baths, it is observed they had a high status and were largely constructed during the *Pax Romana*. However, Korykos seems not to have had such wealth and status attached to its history, Olympos does.

Although not proved from the written evidence, if it is considered that the Roman baths were built in Korykos, having the status of a “developing city”, it is not possible to understand why it was unable to retain its name and was then became assimilated to those who came from Olympos in the mountains.

Fig. 1

Fig. 2

Fig. 3

Fig. 4

Fig. 5

Fig. 6

Fig. 7

Fig. 8

Fig. 9

Fig. 10

Fig. 11

Fig. 12

